

CROMATICA DOBROGEANA IN COLECȚIA MUZEULUI SATULUI

Rădulescu Titina

Arta împodobirii pieselor de uz gospodăresc și paleta cromatică a obiectelor de interior, rezultată din necesități funcționale dar mai ales estetice, este un domeniu etnic foarte important pentru cunoașterea concepției de viață și calităților artistice innăscute ale poporului nostru, ca o reflectare a sensibilității lui artistice. Condițiile mediului natural și realitățile vieții sociale locale sau relațiile cu vecinii și tradițiile contribuie la formarea stilului ornamental și cromatic specific românilor. Astfel, în sudul și centrul Dobrogei, respectiv Ostrov și Jurilovca — sate așezate între Dunăre și Marea Neagră — ca puncte de legătură cu civilizația altor popoare, ținut cu climat contradictoriu, cu peisaje întinse în vaste simfonii de culori, scăldate într-o lumină puternică, mediteraneană, vom întâlni gospodării joase, la care simplitatea compoziției constructive este întregită de expresivitatea caldă a armoniilor coloristice luminoase, subliniind orizontalitatea construcțiilor. Liniștea și calmul orizontalei pereților exteriori, a căror văruială se face cu alb amestecat cu puțin albastru spre a-i diminua strălucirea, este întreruptă de verticala stilpilor vopsiți în roșu sau gri, ca un dialog între cer și pământ. Ferestrele sînt marcate de rame simple sau de obloane pictate, cu elemente geometrice, în alb, verde, roșu, cu dominantă de albastru, culoare ce le stabilește locul, accentuînd totodată efectul dimensional.

Ușile sînt de asemenea colorate simplu în albastru, sau sînt pictate cu glastre mari și flori, cum este cazul gospodăriei lipovenești din Jurilovca, viziune specifică regiunilor Siberiei occidentale. Atît la Ostrov, cit și la Jurilovca, simplitatea compoziției și monumentalitatea desfășurării ei pe orizontală din exterior o regăsim și în interior, dar îmbogățită cu noi prezențe coloristice de o mare valoare artistică.

Decorația interiorului românesc din Dobrogea, de veche tradiție, se leagă de cel din Oltenia și Muntenia prin prezența aceluiași sistem de dispunere spațială și coloristică.

Țesăturile folosite în organizarea decorării pereților, reflectînd realitățile sociale ale zonei, au atît un rol de protecție a interiorului împotriva frigului, cit și un important rol estetic, oferînd un cadru de viață plăcut, cu o notă de intimitate. Ceea ce caracterizează organizarea interiorului caselor din Dobrogea este dispunerea țesăturilor cu caracter decorativ pe registre orizontale, ce degajă un sentiment de liniște și calm. Compoziția ornamentală este ca un contrapunct, mergînd pe învîrgarea în sens opus și anume pe verticală, într-o formă ritmică

ce se poate desfășura la infinit, creînd astfel un joc decorativ, datorită contrastului coloritului și contururilor ce se desprind din fundalul pereților.

Această compunere nu suportă delimitarea spațiului prin existența chenarelor, fapt ce mărește efectul pictural. Rareori întâlnim unghiuri și ascuțimi care să taie spațiul, și aceasta provine din nevoia de intimitate.

Libertatea echilibrată a organizării interiorului, original și expresiv, amploarea și dinamismul, simetria, repetiția și alternanța, creează un ritm al valorii cromatice și al materialului. Covorele din lână, pătrate sau dreptunghiulare, alternează cu prosoape sau ștergare lungi din bumbac, așezate în formă de flutur, sau cu perdelele din bumbac ori borangic, bogat ornamentate. Reprezentanțele realităților sociale ale zonei sînt preluate interpretativ, stilizate și redată simplu, alb în alb, sau în câteva pete mari de culoare, susținute de suprafețe mici, mergînd pînă la alăturarea culorilor complementare. Ritmul este dat de revenirea unui element decorativ sau a unei culori, la distanță egală.

Alternanța rezultă deci din gruparea țesăturilor pe pereți cît și din combinația vîrgilor și a rîndurilor drepte, paralele, de motive din cadrul fiecărei țesături în parte, prin variația raporturilor dintre ele, prin asocierea culorilor calde cu cele reci, creînd un echilibru dinamic.

Schemele compoziționale, cu diferențieri coloristice și grafice (de culoare și linie), ferese ansamblul de monotonic, prin spontaneitatea și bogăția cromatică, prin armonia și prospețimea corespondențelor coloristice. Cîmpul sau spațiile nedecorate constituie un element de sine stătător, ce aerisește ansamblul compozițional susținînd armoniile cromatice strălucitoare ale ornamentelor. Orînduirea compoziției cu tonalități mai ușoare, purtătoare de lumină, sugerează o atmosferă caldă, de liniște. Accentul luminat alcătuiește un cadru pentru părțile mai închise, asigurînd o alternanță ritmică de lumină și umbră. Viziunea picturală este dată de ritmul luministic, întregind freamătul culorii prin planuri bine diferențiate.

Din fundalul alb al peretelui se detașează ca pete de culoare, integrîndu-se armonios în ansamblul interiorului, și mobilierul simplu ca formă, vopsit în culori închise, albastru cu dungi roșii și verzi, sau brun cu flori pictate în galben auriu. (Jurilovca)

De asemenea, sobele vîruite în culoarea zidului se reliefează prin formele lor frumoase, cu arcade și colonete, cu accente de culori vii în portocaliu, gri, roșu și verde. (Jurilovca)

După prezentarea atmosferei de ansamblu al celor două interioare este necesară o analiză mai detaliată, luînd spre exemplificare cite un covor de fiecare gospodărie. Astfel, în interiorul din Ostrov, deasupra patului, pe perete este situat un covor din lână desfășurat orizontal, la care întreaga compoziție se bazează pe ritmul verticalelor ca imagine a unui popor care privește viața cu mîndrie, semeț și neînfricat.

Tonurile vii, pe cît de simple pe atît de intense, sînt bazate pe contraste luminoase destul de puternice. Culorile dominante ca suprafață și intensitate pornesc de la verde, roșu violet, revenind la roșu, verde, sînt reliefate prin contrast cu verticalele reduse ca suprafață. Petele coloristice mari se regăsesc alternativ ca un ecou și în suprafețe mici, făcîndu-se în felul acesta subtile modulații prin treceri nuanțate, dînd totodată compoziției o vibrație intensă, o rezonanță muzicală.

Exuberanței pe care o ridică culoarea roșie și verde îi răspund tonurile întunecate ale negrului, străbătut de strălucirea albului șerpuitor care aduce o notă de optimism. Fiecare registru coloristic își are culoarea proprie.

Pornind de la cele trei culori principale: roșu, galben și albastru, la care se adaugă alb și negru se ajunge prin combinarea sau alăturarea lor la un curcubeu strălucitor. Schema paletelor cromatice a acestui covor pornește de la gruparea negru, roșu, verde, / negru, alb, negru, alb, negru, / roșu, constituind marginea. Apoi se pot citi trei mari culori dominante verde, roșu, violet, roșu, verde. Prima dominantă, cea verde, încadrează registrul ce se deschide cu o linie frîntă de roșu, urmată de verticalele reduse negru, verde, roșu, verde, negru, ce încadrează zig-zagul pe care îl citim de sus în jos prin violet, galben, roșu, alb, violet, verde, alb, galben, continuat de reflectarea ca într-o oglindă a vergilor negru,

verde, roșu, verde, negru închisă de linia frîntă a roșului, căruia i se alătură dominantă de verde. Același registru se repetă pe dominantele de roșu, pe violet, roșu, verde, închizîndu-se compoziția cu simetrica primei grupări, adică roșu, negru, alb, negru, alb, negru, verde, roșu, negru. Contrastele de mișcare, zig-zagul pe orizontală și linia frîntă pe verticală, întărite și de sublinierile variației de dimensiunare, scot în evidență dinamismul și forța plastică a compoziției. Accentul fiind pus asupra ritmului coloristic, jocul de culori calde, corespunde celor reci, într-o logică riguroasă care stabilește locul și rolul fiecărui ton.

Din interiorul casei se citește priceperea tîrînului român de a observa și a desprinde esențialul din realitate, exprimîndu-și viziunea asupra lumii. Înlăturarea amănuntelor inutile și folosirea amănuntului semnificativ dă caracterul particular pe care se întemeiază veridicul și de la care pornește generalizarea imaginii. Folosirea simplificării și a exagerării în ornamentica țesăturilor, ritmul susținut al liniilor cromatice sugerează sentimentul bogat al bucuriei, și dragostei de viață.

Obiectele cu caracter decorativ, care apar ca într-un peisaj, nu se reduc numai la identitatea lor materială ci constituie un motiv de vibrație sufletească. Ceea ce creează atmosfera sînt planurile diferite colorate, dar legate între ele prin treceri picturale, adică prin folosirea a cîtorva tonuri înrudite, mai slab sau mai intens luminate. Acest procedeu armonios dă o deosebită mobilitate imaginii și o face mai sugestivă. Această viziune coloristică determină folosirea unei dominante care se desfășoară într-o serie de vibrații coloristice.

Acest lucru se citește și în covorul de pe pat din interiorul gospodăriei de la Jurilovca.

Sucesiunea cromatică a vergilor începe de la gri deschis-portocaliu, negru, verde-gri, violet, alb, ceruleum, portocaliu care încadrează tonul catifelat al griului din care se înalță o linie șerpuită, ciclamen, urmată de reflectarea ca într-o oglindă a culorilor anterioare.

Dominanta vie a roșului este străbătută de alt registru de vergi care începe cu violet, portocaliu, gri, ciclamen, alb, verde, negru, ceruleum, portocaliu, negru, străbătut de aceeași linie șerpuită albă, punctată de verde și ciclamen.

O a treia grupă începe cu ceruleum, portocaliu, violet, alb, gri, ciclamen, verde, negru, portocaliu, mergînd înapoi la negru, verde, ciclamen, gri, alb, violet, portocaliu, ceruleum.

Trecerile dintre tonuri sînt gradate ușor, alcătuiind o armonie în care se simte pacea sufletului. Lumina culorilor plutește pe toată suprafața covorului, creînd o atmosferă tîhnită, în care se simte pulsul vieții, exprimat prin ritmul coloristic, potrivit sentimentului dominant, un ritm lent ca o doină.

Prin succesiunea planurilor colorate de lumină și intensități diferite, dar înrudite între ele și prin alternarea iscusită de tonuri calde și reci se ajunge la acea bogăție și varietate coloristică.

Pe fundalul general al artei populare românești, avînd trăsături comune, unitatea de stil ornamental și combinarea specifică a culorilor se interpun și elemente de influență turcească, la Ostrov, în decorația interioarelor este o artă în forma pieselor de mobilier foarte joase. În gospodăria Jurilovca întîlnim aspecte specifice artei populare ruse, printre care colțul cu icoane (uhfatul), tablouri pe carton sau sticlă, în care se integrează fotografiile de familie și combinarea specifică a culorilor complementare cu disonanțe sau dezacorduri dintre îmbinarea geometriismului cu naturalismul.

Deși aici compoziția pe ansamblu este mai rigidă, delimitările între suprafețele mari coloristice sînt mai exacte, contrastele între forme și culori sînt mai puternice, există totuși o viziune unitară care amintește de puritatea artei naive.

Ca tonalitate și orînduire a elementelor decorația interioarelor este o artă de un puternic lirism aproape monumental, coloritul care încîntă ca o priveștiște de basm, vibrația scilpitoare a atmosferei, armoniile mai aspre sau mai gingașe se potrivesc cu atitudinea față de viață a românilor.

Din cromatica locuințelor se degajă simțul înăscut al frumosului, măsurii, echilibrului, o fantezie creatoare prin care sînt puse în valoare măreția, originalitatea stilului și libertatea interpretării elementelor naturii.

The Dobrudgean Chromatic Scale in the Collection of the Village Museum

In this study the author has in view the analysis of the Dobrudgean farmsteads Ostrov and Jurilovca, rebuilt in the Village Museum.

The simultaneous and comparative presentation underlines the specific vision on the colourist ensemble — and the compositional rules and particularities resulted from different ethnic cultures.

The art of ornamenting the domestic objects and the chromatic scale of the interior represent an ethnic domain very important for the revelations of the life outlook of our people, for his native qualities reflecting his artistic sensitivity.

The study of the colours of the inner decoration proves the gradual and rational disposition on horizontal registers of the textures used as colourist surfaces. The equilibrated liberty of the organization of the interior, original and expressive, the scope and the dynamism, the truiture, the repetition and the alternation create a rhythm of the chromatic value and of the material.

The ornamental composition is like a counterpoint, based on the vertical position of the stripes, in a rhythmic, endless shape — creating a decorative play, thanks to the contrast of the colours.

The big colorist sports are found alternatively like an echo in small surfaces. In this was subtle modulations are made by the help of the nuance, giving the composition an intensive vibration, a musical resonance.

The interior of the house shows the talent of the Romanian peasant of observing and of separating the essential from the reality, expressing his outlook on the world. The avoidance of the useless details and the use of the significant detail gives the peculiar character on which the truth is based.

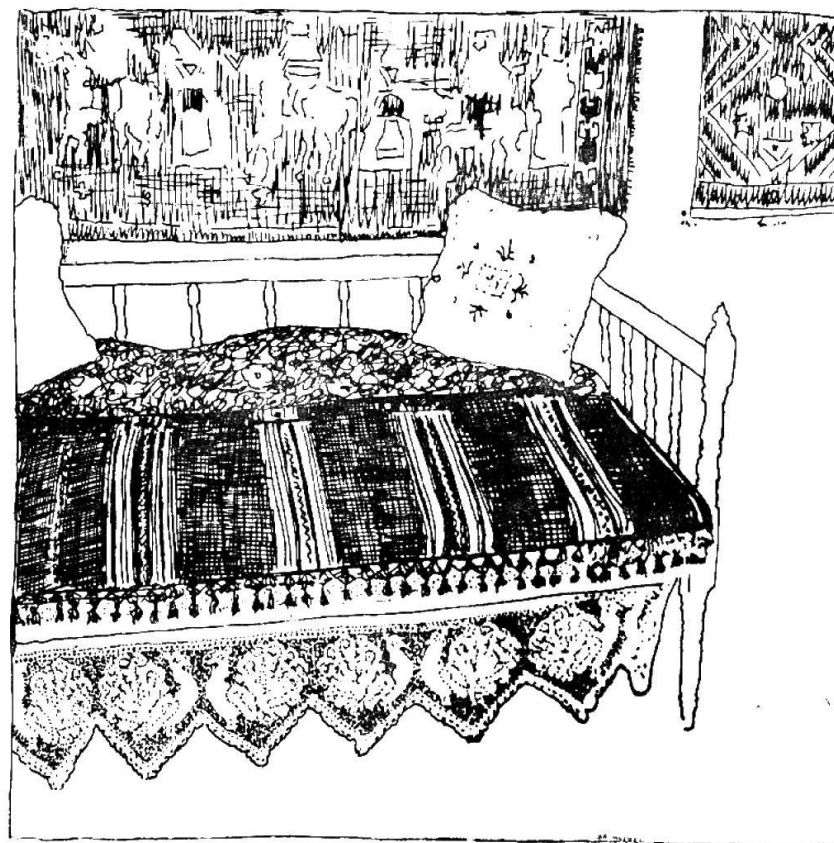
The objects have decorative characteristics appearing like in a landscape, do not confine themselves to the material identity, but they are a source of soul vibration.

Using the simplification and the exaggeration, using the dominant colour next to the wonderful alternation of contrasts the richness and variety, the unitary chromatic system are reached.

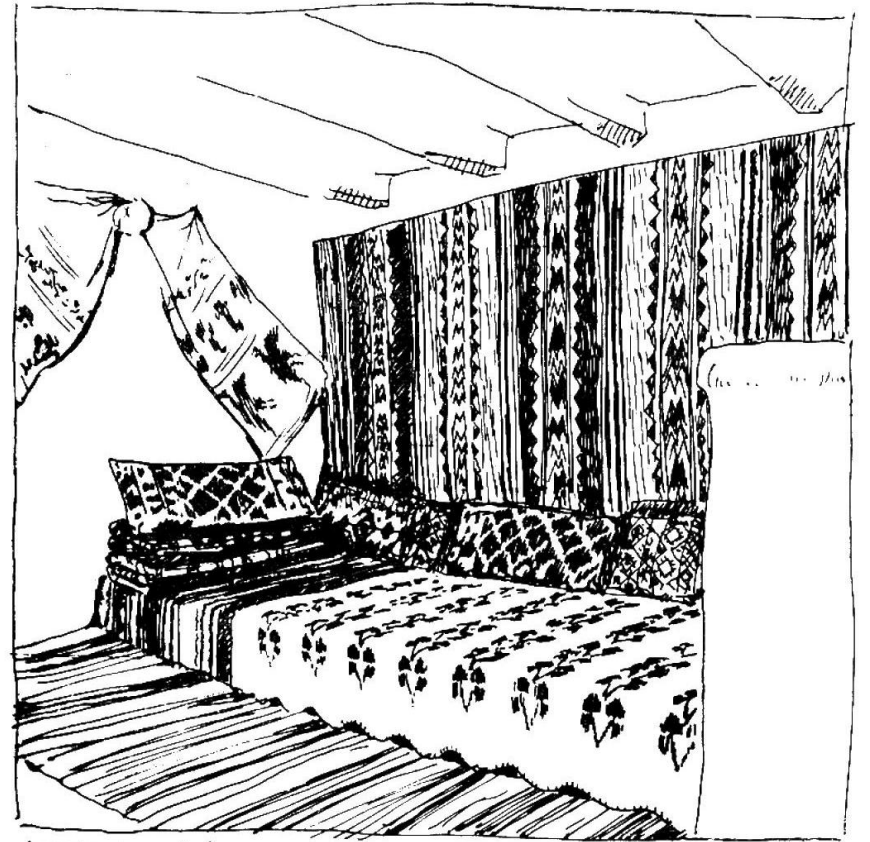
The chromatic scale of the dwellings gives off the native sens of the beauty, of the measure, of the equilibrium, gives off a creative fantasy that points out the grandeur, the originality of the style and the liberty of interpreting the natural elements.

BIBLIOGRAFIE

- ALPATOV MIHAI
- BLAGA LUCIAN
- DIMBOIANU A.
- PETRESCU P., STHAL P.
- FOCSA GH.
- GHIORGHIU AD.
- FL. STANCULESCU,
- P. PETRESCU, P. STAHL.
- DICTIONAR ENCICLOPEDIC ROMÂN VOL. 4 1956.
- Istoria artei 1962.
- Trilogia culturii 1969.
- Arhitectura din M.S. 1955.
- Muzeul Satului 1967-1974.
- Arta populară — Reg. Dobrogea 1957.

TRAMBA DE OASPEȚI A CASEI DIN SATUL JURILOVCA

INTERIORUL CASEI DIN OSTROV